

דְּבָרֵי בּוֹ זְכוֹר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד". ושמחה גדולה יש להקב"ה בתורה, שנאמר (משלי ח, ל): "וְאֶהְיָה שְׁעָשִׁים יוֹם יוֹם מְשַׁחֶקֶת לְפָנָיו בְּכָל עֵת". וכן שמחה לבני אדם, שנאמר (שם): "מְשַׁחֶקֶת בְּתַבֵּל אֲרָצוֹ וְשְׁעָשִׁי אֶת בְּנֵי אָדָם", ואומר (תהלים קיט, כד): "גַּם עֲדֹתֶיךָ שְׁעָשִׁי אֲנִשִּׁי עֲצָתִי". ואומר (שם, עז): "יְבֹאוּנִי רַחֲמֶיךָ וְאֶחְיָה כִּי תוֹרַתְךָ שְׁעָשִׁי", ואומר (שם, צב): "לוֹלִי תוֹרַתְךָ שְׁעָשִׁי אֲזִ אֲבִדְתִּי בְּעִנְיִי", ואומר (שם, קעד): "תִּאֲבָתִי לִישׁוּעָתְךָ יי וְתוֹרַתְךָ שְׁעָשִׁי".

והנה השלב הראשון של המשנה - הבקיאות - הוא השלב ההכרחי ביותר, כי בלעדיו אין אנו מכירים באמת את רצון ה' יתברך, ולא ניתן לדמות מילתא למילתא! ועל זה אמר דוד המלך (תהלים קיט, כ): "גִּרְסָה נִפְשִׁי לְתַאֲבָה", ודייק רבא (ע"ז שם): "גרסה כתיב, ולא כתיב טחנה". ועוד פירש (שם): "לעולם ליגריס איניש, ואף על גב דמשכח ואף על גב דלא ידע מאי קאמר". ופירש רש"י: "גרסה - לשון גרש וכרמל (ויקרא ב), שלא היה טוחן הדק אלא כריחים של גרוסות המחלקין חיטה לשנים או לארבע [לצורך] מאכל. גרסה נפשי לתאבה - מרוב תאוותי לתורה הייתי שובר לפי היכולת אף על פי שאיני טוחנה הדק ליכנס בעומקה". ואכן מצינו שקוראים לאדם בקי "בעל חיטים": "סיני עדיף, דאמר מר: הכל צריכין למרי חטיא" (ברכות סד, הוריות יד). ופירש רש"י: "הכל צריכין למרי חטיא - כלומר רב יוסף הוא מרי חטיא שמשנה וברייתא סדורין לו מפי השמועה כנתינתן מהר סיני, דמשנה וברייתא אבוהון דהלכתא" עכ"ל (הוריות שם). וכן מצינו (שבת סג): "מאי טעמא דרבי אליעזר דאמר: תכשיטין הן לו? דכתיב (תהלים מה): חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. אמר ליה רב כהנא למר בריה דרב הונא: האי בדברי תורה כתיב! אמר ליה: אין מקרא יוצא מידי פשוטו. אמר רב כהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא ליה לכוליה תלמודא, ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא. מאי קא משמע לן? דליגמר איניש, והדר ליסבר". ופירש רש"י: "בדברי תורה כתיב - הוי זהיר לחזר על משנתך שתהא מזומנת לך בשעת הדין, להביא ראיה, כחרב על ירך גבור לנצח במלחמה, והוא הודך והדרך. דליגמר איניש - לגרוס שמעתא מרביה, ואף על גב דלא ידע לכולהו טעמיה. והדר ליסבר - טעמיה, דהא קשה ליה לרב כהנא ולא הוה ידע להאי טעמא, ותלמודיה הוה קים ליה מדהוה בר תמני סרי".

נמצאנו למדים ששלב המשנה, השינון, והחזרה, נקראים "תורת יי", או "דבר יי". כי כאשר האדם אינו אלא אומר תורה מסיני, ואין בכך תערובת של בשר ודם, מן הוא, טהור הוא, "תורת יי תמימה" היא, זה נקרא דבר ה'. אבל בזמן שהאדם מדמה מילתא למילתא - הוא מכניס סברת עצמו לתורת ה', אז כבר נקראת התורה שלו. וכן אמר רבא (ט): "בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר: בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה". אכן זו היא התכלית, שתורת ה' תקרא על שמו, שכאשר הוא מכיר כל כך את תורת ה' היא נקראת שלו. ויש לדייק כאן שהיא לא נעשית שלו אלא רק נקראת על שמו, מחמת הכבוד שעשה לתורה. שכאשר האדם עסק בתורת ה' הרבה ועכשיו הוא מדמה מילתא למילתא היא עדיין תורת ה' ורק נקראת על שמו.

אדם שדילג על השלב הראשון, אפילו יעסוק בתורה כל היום, אינו עוסק בתורת ה' כלל. הוא אינו משגיח על המשנה כלל, וכל מה שהוא אומר זו תורתו בלבד. אין תורה זו "נקראת על שמו" אלא כל עיקרה "שלו" - אין לך בז לדבר יי גדול מזה! עליו אמר שלמה בחכמתו: "לֹא יִחַרְךָ רַמְיָה צִידוֹ" (משלי יב, כז), כדפירש רב שיזבי משמיה דרבי אלעזר בן עזריה (עירובין שם, ע"ז שם): "לא יחיה ולא יאריך ימים צייד הרמאי". ופירש רש"י: "שמרמה אנשים להראות כמה אני חכם להעמיד גירסות הרבה, והוא משכח ומקצר ימיו דכתיב (דברים ל) 'כי הוא חייך ואורך ימך'".

וכן כתב המהר"ל בנתיבות עולם (נתיב תורה ה): "ואל יעלה דעתך שהאדם הוא נחשב 'בעל תורה' בשביל שאם יש לפניו משנה או גמרא שיכול לפלפל ולישא וליתן להקשות ולעקור הרים; אל תאמר כי זה 'בעל תורה', שהרי אין התורה עמו, רק שהוא חכם ויודע לפלפל; אבל מה שייך לומר עליו שהוא 'בעל תורה'? רק אם התורה היא עמו קודם ויכול לפלפל ולישא וליתן בתורה - זה שהוא חכם בתורה אשר היא עמו, אבל